

Höglundiana

Lika ofta som statsministern uppsäger gemenskapen med kommunismen betonar hr Z. Höglund "arbetarpartiernas" samhörighet. De båda socialdemokratiska ledarna säger motsatta saker, men de säger ändå inte mot varandra. Genom att var och en respekterar den motstridiga åsikten hos partivännerna uppstår inte ett replikskifte, utan en växelsång. Ett så kuriöst och oblygt skådespel har inte på länge bevittnats i svensk politik.

Situationen var en annan då hr Höglund under sin första socialdemokratiska period representerade oppositionen inom partiet och då han sedan som vänstersocialist sökte slå ned Brantings demokratiska socialism. Man sade ifrån på båda hållen såväl före som efter brytningen. Då Höglund krävde det svenska försvarets totala raseringskrev Branting en av sina mest inträngande kritiska artiklar. Då Höglund genom demagogi och intriger sökte störta den dåvarande partiledaren fick han av Per Albin Hansson och Gustav Möller den exempla-

riska tillrättavisning som partiets nuvarande ledare inte vågar utdela. I den tidens relativt svaga parti vågade man tala rent ut; nu förevisar det maktägande partiet två helt skilda ståndpunkter i själva demokratiens principfråga utan blygsel och utan inbördes debatt.

Hr Höglunds teknik har alltid varit densamma. För tjugufem år sedan använde han på Branting, Hansson och Möller samma okvädinsord som nu får göra tjänst mot folkpartiets ledare. Han talade om Hjalmar Brantings "gemena kampanj", om hans "förräderi", om hans ohederlighet — Branting påstods hysa "ett obegränsat förtroende till sina högersocialistiska åhörarens massiva enfald". Den första socialdemokratiska regeringen beskyldes för att överväga en allians för krig med Ryssland, och Branting kallades "ententens skoputsare". "Den makalösa fräckhet som är renegaten Per Albins specialitet och som helt får ersätta den sakliga styrkan" — de orden illustrerar Höglunds ordinära debattkonst. Ett par citat åskådliggör hans uppfattning om socialdemokratin, arbetarklassen och Ryssland:

"... Det högersocialistiska partiet befinner sig nåttopp i det jämmerligaste upplösningstillstånd. Det är ett ruttnande lik. Den politik som det fört... är en enda serie av programbrott, svindel, förräderi mot socialismens idéer. ... Blott den rent fäaktiga auktoritetstro och tröghet som utmärker en del av den svenska arbetar-

klassen kan förklara att ett parti, som sjunkit så djupt, ännu kan ha några proletariska medlemmar. Det är en massa som är andligt lika död som det parti den låtit tvångsansluta sig till."

"... Sedan Råds-Ryssland genom sina glänsande segrar på alla fronter ådagalagt sin yttre och inre styrka, ja, visat sig som den enda fasta punkten i det alltmer flytande Europa, föreligger all anledning att med ökad skärpa gå till storm mot vår regerings brottsliga utrikespolitik öster ut..."

Den gången fick Höglund svar på tal. Möller betecknade honom som "en nedrivare och förstörare inom arbetarrörelsen", Hansson ställde frågan om Höglunds utfall vore "ett utslag av obeskrivlig dumhet eller lika obeskrivlig lymmelaktighet", Social-Demokraten utläste ur Höglunds ryssbeundran "sant militaristisk sabeldyrkan och slavisk underdånighet för de maktägande".

Efter några år hade Höglunds parti gjort bankrutt, och han bad att få komma tillbaka till socialdemokratin. Av partistyrelsens protokoll över förhandlingarna i saken framgår att man lät höglundarna återinträda i känslan av att det gällde att för billigt pris inköpa ett konkursbo. Det pinsammaste inslaget i uppgörelsen var att Höglund fick i uppgift att utarbeta en biografi över Branting, ett av de mest inkomstbringande uppdrag som partiet kunde utdela. Den stora boken om Branting, som utkom 1929, är i ett hänseende märklig. Inte genom forskningens grundlighet eller analysens djup — tvärtom. Utan genom att den inom politisk litteratur betecknar en höjdpunkt i fråga om servil beundran för det behandlade föremålet. Höglund, som i många år förgiftat Brantings liv genom sina smädelser, talade nu om hans "ädlare idealitet" och "karakterens absoluta fläckfrihet". I mycket var den vackra karaktäristiken sann — men denna postuma kärleksförklaring, avgiven av den som under livstiden beljugit och okvädat, hör likväl till de mera motbjudande ting man kan läsa.

Småningom tjänade sig Höglund ånyo upp i partiet. Han hade blivit försiktigare än förut och fronderade mot ledningen endast då det var ofarligt; än en gång kunde han inte riskera att bli utkastad. Man hade ett intryck av att män som Hansson och Möller tolererade den nitiska partigångaren, men utgick från att hänsyn till vanlig anständighet krävde att han icke kom på en alltför framskjuten plats. Höglund byggde emellertid upp en organisation i Stockholm, som efter hand gav honom en plattform för aktioner i större stil.

En sådan aktion gjorde han under det första krigsåret. Som en av de mest energiska anhängarna av hjälp åt Finland syntes han ett ögonblick ha utsikter att undergräva regeringens ställning. Höglunds agitation under denna tid kännetecknas av följande citat, det ena från vinterkriget Ryssland—Finland, det andra från ett något senare datum:

att vi här skulle kunna fortsätta vår idylliska tillvaro med sovjetryska flygbaser på Åland, med dito undervattensbåtar i Bottniska viken och Östersjön och en bolsjevikisk armékår 10 mil fågelvägen från Malmberget och Kiruna."

"Den kommunistiska internationalen, som startat 1919 som en av fria revolutionära arbetarepartier bestående organisation, förvandlades genom en rad politiska och organisatoriska åtgärder och genom att göras finansiellt helt beroende av de ryska bolsjevikerna till en rent rysk agentur, skyldig blind lydnad under sin uppdragsgivare. I varje kommunistiskt parti kom det till en rad uteslutningar, som Moskva verkställde för att bli kvitt alla självständiga och ideella element och förvandla rörelsen till en av Moskva underhållen propagandapparat, som i ett givet ögonblick även kunde fungera för högförräderi och landsförräderi. Sedan storkrigets utbrott kan ingen längre tvivla på, att den kommunistiska rörelsen i alla länder är baserad på dessa uppgifter. Samtidigt har Sovjetunionen genom överfallen på Polen och Finland och tvänget över Baltikum i gott samförstånd med det nazistiska Tyskland på brutalaste sätt bestyrkt sin tidigare dokumenterade imperialistiska strävan, fullföljande gammalryska traditioner."

Höglund misslyckades även denna gång i sina indirekta angrepp mot regering och partiledning. Några år senare är hans förkunnelse en annan. Låt oss ta ett par exempel från de senaste åren:

"Ett väldigt återuppbyggnadsarbete har skett och pågår alltiämt (i Ryssland). Därmed är icke sagt att inte fel kan begås, vilka fördröjer frammarschen, observeras av västerlandet och utnyttjas i kampen mot sovjetregimen. Men vi som har en fulländad demokrati i västerländsk mening — gör inte också vi fel, har vi inte här svåra sociala missförhållanden att peka på, osäkerhet i existensen etc. Vi svarar: Rom byggdes inte på en dag. Har inte Sovjets ledning mycket större rätt att ge samma svar?

...Icke i motsättning till Sovjet, endast genom samarbete med Sovjet kan världsfreden garanteras och en bättre världsordning skapas."

"Man har mycket klandrat, bland annat också i den nämnda tidningen (Dagens Nyheter), ett uttalande av mig i början av denna valrörelse, som löd: Ingen vänskap åt höger, ingen fiendskap åt vänster. Varför slåss ni inte, säger man, med kommunisterna? Varför riktar ni hela er propaganda emot de borgerliga partierna? Varför riktar ni er inte mot vänster? Det finns i detta nu ingenting till vänster om socialdemokratien sen kommunisterna slutit upp kring arbetarörelsens efterkrigsprogram."

Varför har hr Höglund ändrat mening? Det kan inte bero på världshändelserna. Den ryska imperialismen var uppenbar år 1940, men den är ännu mycket klarare nu sedan en rad länder från Balkan i söder till Finland i norr erövrats, undertryckts och stympats. Däremot kan han skylla på händelserna i Stockholm: hans egen ställning har blivit helt beroende av det kommunistiska partiets stöd.

Hr Höglund framställes som en sällsynt skicklig faktiker och demagog: i varje uttalande om honom återkommer de orden. Denna karaktäristik är närmast ett konstaterande av att andra egenskaper inte kan förklara Höglunds relativa framgång. Trots sina karaktärsfel, sina misstag, sina förräderier har han klarat sig. I en fävlan mellan människor, av vilka det stora flertalet är bundna av moraliska och personliga hänsyn, har han ådagalagt en "obundenhet" så sällsynt att den tillförsäkrat honom betydande framgångar. Den personifierade opålitligheten intar högsätet i Stockholms socialdemokratiska parti. I dagens läge kan detta förhållande vara ödesdigert.